

31 Ιανουαρίου, 1990

[ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, Δ/στής]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 146 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.

1. THE ALPHA AND THE OMEGA EVANGELICAL EDUCATIONAL FOUNDATION LTD.,
2. AMERICAN ACADEMY NICOSIA,

Αιτητές,

v.

ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,
ΜΕΣΩ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ (ΑΡ. 1),

Καθ' ου η αίτηση.

(Υπόθεση Αρ. 583/89).

-
- Σύνταγμα — Συνταγματικότητα Νόμου — Άρθρο 13(1) του περί Ιδιωτικών Σχολείων και Φροντιστηρίων Νόμου — Έγκριση Υπουργού Παιδείας για την αύξηση των διδάκτρων για κάθε σχολικό έτος — Ισχυρισμός πως η νομοθετική πρόνοια είναι αντίθετη με τα Άρθρα 20 και 26 του Συντάγματος — Εύλογοι οι περιορισμοί στην ελευθερία του συμβάλλεσθαι για λόγους δημοσίου συμφέροντος — Η πρόνοια του Άρθρου 13(1) του Νόμου δεν είναι αντισυνταγματική.* 5
- Ο περί Ιδιωτικών Σχολείων και Φροντιστηρίων Νόμος του 1971 (Ν. 5/71) — Άρθρο 22 — Συμβουλευτική Επιτροπή — Υποχρεωτικά συμβουλευεί τον Υπουργό για τα θέματα που προβλέπονται στο Άρθρο 22(4) — Για τα υπόλοιπα θέματα ο Υπουργός Παιδείας έχει διακριτική εξουσία να ζητήσει την συμβουλή της Επιτροπής.* 10
- Ο περί Ιδιωτικών Σχολείων και Φροντιστηρίων Νόμος του 1971 (Ν. 5/71) — Άρθρο 13(1) — Έγκριση από τον Υπουργό Παιδείας του προτεινόμενου ύψους των διδάκτρων — Προσβολή με προσφυγή της εγκυκλίου του Υπουργού περί του ύψους των διδάκτρων που πρόκειται να εγκρίνει — Η απόφαση αυτή δεν αποτελεί ατομική διοικητική απόφαση δυνάμενη να προσβληθεί με προσφυγή.* 15
20

Με την προσφυγή τους αυτή οι αιτητές προσέβαλαν την απόφαση - εγκύκλιο του Υπουργού Παιδείας, σύμφωνα με την οποία εγκρίθη-

και γενική αύξηση διδασκτρων 6% για το σχολικό έτος 1989-1990.

5 Οι αιτητές ισχυρίστηκαν πως η πρόνοια του Άρθρου 13 του πε-
ρι Ιδιωτικών Σχολείων και Φροντιστηρίων Νόμου ήταν αντισυ-
νταγματική, πως παραβιάστηκε το Άρθρο 22 του Νόμου γιατί ο
Υπουργός παρέλειψε να συμβουλευτεί τη σχετική Επιτροπή, πως
10 παραλήφθηκε η διεξαγωγή δέουσας έρευνας και πως παραβιάστη-
καν οι κανόνες φυσικής δικαιοσύνης και του δικαιώματος ακρόα-
σης των αιτητών.

10 Το Ανώτατο Δικαστήριο, απορρίπτοντας την προσφυγή, απο-
φάσισε ότι:

- 15 1. Το Άρθρο 26.1 του Συντάγματος στην παρούσα περίπτωση πρέπει
να διαβαστεί μαζί με το Άρθρο 20.1 του Συντάγματος. Με βάση το
Άρθρο 20.1 η πολιτεία μπορεί να επιβάλλει περιορισμούς αναγκαί-
ους για το συμφέρον, μεταξύ άλλων, του βαθμού και της ποιότητας
της παιδείας ή για την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών
των άλλων. Το δικαίωμα ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών scho-
20 λείων δεν είναι απεριοριστο, αλλά υπόκειται σε ρύθμιση από την
πολιτεία για το δημόσιο συμφέρον.

25 Το Κράτος έχει δυνατότητα ρυθμιστικής επέμβασης με τον καθορι-
σμό ανώτατου ορίου ποσού ή ποσοστού διδασκτρων που καταβάλ-
λονται στα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια για την αποτροπή υπέρμετρης
επιβάρυνσης εκείνων που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των εκπαι-
δευτηρίων αυτών. Στον καθορισμό του ύψους των διδασκτρων πρέ-
πει να λαμβάνονται υπόψη και να συνεκτιμούνται στοιχεία σχετι-
ζόμενα όχι μόνο με την προστασία του κοινού, αλλά και με την
30 ομαλή λειτουργία των εκπαιδευτηρίων αυτών.

35 Η ρυθμιστική επέμβαση του Κράτους δεν προσκρούει στη συ-
νταγματική προστασία της ελευθερίας του "συμβάλλεσθαι", γιατί
η προστασία αυτή δεν αποκλείει τον κοινό νομοθέτη, ή με εξου-
σιοδότηση αυτού τη Διοίκηση, από τον να θεσπίζει περιορισμούς
για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Ειδικότερα η ρύθμιση του
ύψους και του ποσοστού των διδασκτρων, τελών κ.λ.π., και η εξα-
σφάλιση της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών για την
40 προστασία του κοινού είναι θεμιτοί περιορισμοί. Δεν μπορεί να
καθορίζεται ποσό ή ποσοστό πιο κάτω από το κόστος παραγω-
γής. Η αρχή της αναλογικότητας ισχύει και εφαρμόζεται.

Με βάση τα πιο πάνω, το Άρθρο 26.1 του Συντάγματος διασφα-
λίζει το δικαίωμα του καθενός να συνάπτει σύμβαση - δεν περιο-

- ρίζεται στους πολίτες της Δημοκρατίας - και το Άρθρο 20 επι-
τρέπει την επιβολή περιορισμών για την προστασία των δικαιω-
μάτων και ελευθεριών των άλλων και το συμφέρον του βαθμού
και της ποιότητας της παιδείας. Το Άρθρο 13 του Νόμου και ει-
δικότερα η επιφύλαξη του εδαφίου (1), εφαρμοζόμενη με τον τρό-
πο που πιο πάνω έχει αναφερθεί, δεν είναι αντίθετη ή ασύμφωνη
με καμιά συνταγματική πρόνοια. 5
2. Με το Άρθρο 22 του Νόμου ιδρύεται Συμβουλευτική Επιτροπή
Ιδιωτικής Εκπαίδευσης. 10
- Η γνώμη του Συμβουλευτικού αυτού Οργάνου είναι υποχρεωτικό
να ληφθεί από τον Υπουργό για τα θέματα που αφορούν τους τύ-
πους και τα προγράμματα των ιδιωτικών σχολείων και την ποιό-
τητα της επιτελούμενης εργασίας. Αναφορικά με όλα τα άλλα θέ-
ματα που αφορούν τα ιδιωτικά σχολεία ο Υπουργός έχει διακριτι-
κή εξουσία να παραπέμψει στην Επιτροπή αυτά, αλλά δεν έχει υπο-
χρέωση να τα παραπέμψει για γνωμοδότηση ή συμβουλή. 15
- Για τα θέματα που κατονομάζονται στο εδάφιο (4) η γνωμοδότη-
ση της Επιτροπής είναι υποχρεωτική, ενώ για όλα τα άλλα θέμα-
τα εναπόκειται στον Υπουργό να τα παραπέμψει ή να ενεργεί με
οποιοδήποτε άλλο τρόπο εκτός της Επιτροπής. 20
3. Ο δικηγόρος των αιτητών υπόβαλε ότι η εγκύκλιος της 27ης
Μαΐου, 1989, επηρεάζει δυσμενώς τα οικονομικά συμφέροντα
των αιτητών και ως εκ τούτου είχαν δικαίωμα ακρόασης πριν την
έκδοσή της. Το δικαίωμα τούτο είναι ένας από τους Κανόνες της
φυσικής δικαιοσύνης, ο οποίος παραβιάστηκε. 25
- Στην εγκύκλιο ο Υπουργός ζήτησε από όλους τους ιδιοκτήτες να
υποβάλουν τον κατάλογο των διδάκτρων - τελών και άλλων δι-
καιωμάτων για το σχολικό έτος 1989-90, στον οποίο να παραθέ-
σουν και κατάλογο, σε άλλη στήλη, των διδάκτρων για το ίδιο
σχολείο ή φροντιστήριο για το σχολικό έτος 1988-1989. 30
- Οι αιτητές, παρόλο ότι είχαν δικαίωμα και υποχρέωση από το
Νόμο και συμβουλευτήκαν από τον Υπουργό κατάλληλα, παρά-
λειψαν να υποβάλουν τα αναγκαία στοιχεία στον Υπουργό. Η
υπαίτιος παράλειψη των αιτητών δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί
από αυτούς ως παραβίαση από τον Υπουργό του δικαιώματος
που οι ίδιοι δεν άσκησαν. Ο λόγος αυτός είναι πραγματικά και
νομικά αστήρικτος. Ο Υπουργός έκαμε την έρευνα, όχι για να
αποφασίσει τη συγκεκριμένη περίπτωση των αιτητών. 40

5 Η προσβαλλόμενη εγκύκλιος δεν αποτελεί έγκριση καθορισμού των διδάκτρων και τελών του σχολείου των αιτητών για το 1989 - 1990. Θα μπορούσε να λεχθεί ότι δεν περιέχει ατομική διοικητική πράξη, η οποία υπάγεται στον αναθεωρητικό έλεγχο του Δικαστηρίου, με βάση το Άρθρο 146 του Συντάγματος.

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.

10 Αναφερόμενες υποθέσεις:

Chimonides v. Mangli (1967) 1 C.L.R. 125,

Belgian Linguistic Case, Publications of Court A, Vol. 6, p. 32,

15 *Republic v. Ioannides (1983), 3(B) C.L.R. 859.*

Προσφυγή.

20 Προσφυγή εναντίον της απόφασης του Καθ' ου η αίτηση με την οποία καθορίστηκε ή εγκρίθηκε η τυχόν αύξηση των διδάκτρων, τελών και/ή άλλων δικαιωμάτων των ιδιωτικών σχολείων για το σχολικό έτος 1989-1990 μόνο σε 6%.

25 *A.Σ. Αγγελίδης, για τους Αιτητές.*

P. Πετρίδου, Δικηγόρος της Δημοκρατίας, για τους Καθ' ων η αίτηση.

Cur. adv. vult.

30 ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, Δ.: Οι αιτητές με την παρούσα προσφυγή ζητούν:-

35 "Δήλωση του Δικαστηρίου ότι η απόφαση του καθ' ου η αίτηση που γνωστοποιήθηκε στους αιτητές με επιστολή ημερομ. 27.5.89 με την οποία καθόρισε ή ενέκρινε την τυχόν αύξηση των διδάκτρων, τελών και/ή άλλων δικαιωμάτων των ιδιωτικών σχολείων για το σχολικό έτος 1989-90 μόνο σε 6%, είναι άκυρη και χωρίς νομικό αποτέλεσμα όσον αφορά τους αιτητές."

40

Οι αιτητές 1 ίδρυσαν και λειτουργούν στη Δημοκρατία ιδιωτικό σχολείο - Αμερικανική Ακαδημία Λευκωσίας - (ο "αιτητής 2").

Η ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών σχολείων ρυθμίζεται και

διέπεται από τους περί Ιδιωτικών Σχολείων και Φροντιστηρίων Νόμους του 1971 έως 1985, (Αριθμός 5/71, 56/83 και 123/85), (ο "Νόμος").

Το Άρθρο 13 του Νόμου, όπως τροποποιήθηκε, ρυθμίζει τον καθορισμό και είσπραξη των τελών, διδάκτρων και άλλων δικαιωμάτων των ιδιωτικών σχολείων. Προνοεί:- 5

"13(1) Ο καθορισμός του ποσού των διδάκτρων, τελών και άλλων δικαιωμάτων γίνεται υπό του ιδιοκτήτου εκάστου ιδιωτικού σχολείου ενιασίως και υποβάλλεται εις τον Υπουργόν δι' έγκρισιν τρεις τουλάχιστον μήνας προ της ενάρξεως του σχολικού έτους: 10

Νοείται ότι τυχόν αυξήσεις των καταβαλλομένων διδάκτρων, τελών και άλλων δικαιωμάτων θα πρέπει να εγκρίνονται υπό του Υπουργού και να συνάδουν προς τα δεδομένα της οικονομίας, ειδικώτερον δε προς την κίνηση των μισθών, ημερομισθίων και τον πληθωρισμόν. 15

(2) Ο ιδιοκτήτης ή εντεταλμένον υπ' αυτού πρόσωπον, δεν δύναται να απαιτήσει δίδακτρα, τέλη ή άλλα δικαιώματα υψηλότερα των καθορισθέντων συμφώνως προς το εδάφιον (1). 20

(3) Ο ιδιοκτήτης ή εντεταλμένον υπ' αυτού πρόσωπον οφείλει να εκδίδη απόδειξιν εξ ηριθμημένου διπλοτύπου δι' έκαστην είσπραξιν διδάκτρων, τελών ή άλλων δικαιωμάτων. 25

(4) Πας όστις παραβαίνει ή παραλείπει να συμμορφωθεί προς οιαδήποτε διάταξιν του παρόντος άρθρου είναι ένοχος αδικήματος και, εν περιπτώσει καταδίκης, υπόκειται εις πρόστιμον μη υπερβαίνον τας χιλίας λίρας ή εις φυλάκισιν μη υπερβαίνουσας τους δώδεκα μήνας ή εις αμφοτέρας τας ποινάς ταύτας, και το εκδικάζον την υπόθεσιν Δικαστήριον δύναται να διατάξη την παύσιν λειτουργίας του σχολείου ή φροντιστηρίου." 30 35

"Σχολικόν έτος", σύμφωνα με το ερμηνευτικό Άρθρο 2 του Νόμου, σημαίνει: "περίοδον δώδεκα μηνών, αρχομένην από της 1ης Σεπτεμβρίου εκάστου έτους". 40

Στις 19 Απριλίου, 1989, ο Διευθυντής ενός ιδιωτικού σχολείου - "The Junior School" - με επιστολή ζήτησε από το Υπουργείο Παιδείας να πληροφορηθεί για την προτεινόμενη επιτρεπόμενη

5 αύξηση των σχολικών διδασκτρων για το ακαδημαϊκό έτος 1989-90. Ανάφερε ότι στα προηγούμενα χρόνια το ποσοστό αύξησης ήταν μάλλον χαμηλό και ζήτησε από τον Υπουργό να εγκρίνει ψηλότερη αύξηση για να εξασφαλισθεί η ισοσκέλιση του σχολικού προϋπολογισμού.

10 Στις 10 Μαΐου, 1989, το "Foley's Grammar & Junior School" ζήτησε αύξηση 6% από το Σεπτέμβριο του 1989 και παράθεσε τα δικαιολογητικά του.

15 Στις 24 Απριλίου, 1989, δόθηκαν οδηγίες στον Επιθεωρητή κ. Αυξεντίου να ετοιμάσει μελέτη για την κίνηση των μισθών, ημερομισθίων και τον πληθωρισμό για τα τελευταία χρόνια, καθώς και πρόβλεψη για το 1989 για να αποφασιστεί το ύψος της αύξησης που θα εγκρίνει ο Υπουργός.

Ο κ. Αυξεντίου ετοίμασε την πιο κάτω μελέτη:-

20 "Με βάση τον ισχύοντα Νόμο περί Ιδιωτικών Σχολείων και Φροντιστηρίων, το κριτήριο για την αύξηση των διδασκτρων τους είναι η κίνηση των μισθών και ημερομισθίων και ο πληθωρισμός.

25 Η κίνηση των μισθών και ημερομισθίων και του πληθωρισμού κατά τα τελευταία έτη έχει ως εξής:

	1985	1986	1987	1988	1989 (πρόβλεψη)
30 Μισθοί και ημερομίσθια	9.8%	5.4%	7.5%	8.0%	7.5%
Πληθωρισμός	5.0%	1.2%	2.8%	3.4%	4.0%

35 Δεδομένου ότι οι μισθοί και ημερομίσθια αποτελούν το 70% περίπου των δαπανών για τη λειτουργία των ιδιωτικών σχολείων και φροντιστηρίων θα πρέπει το ποσοστό της αύξησης των διδασκτρων να υπολογιστεί ως εξής:

40	$70\% \times 7.5\% = 5.25\%$
	$30\% \times 4.0\% = 1.20\%$
	<hr/>
	Σ ύ ν ο λ ο 6.45%

Θα μπορούσε λοιπόν ύστερα από έγκριση του Υπουργού Παιδείας να θεωρηθεί ως δικαιολογημένη αύξηση των διδάκτρων μέχρι 6.5%."

Στις 25 Μαΐου, 1989, ο Υπουργός, ύστερα από εισήγηση του Γενικού Διευθυντή του Υπουργείου, ενέκρινε γενική αύξηση διδάκτρων μέχρι 6%. 5

Στάληκε απάντηση στο Διευθυντή του "Junior School".

Στις 27 Μαΐου, 1989, στάληκε σε όλους τους ιδιοκτήτες ιδιωτικών σχολείων και φροντιστηρίων η πιο κάτω εγκύκλιος:- 10

"Έχω οδηγίες να σας πληροφορήσω ότι ο Υπουργός Παιδείας, αφού βασίστηκε στα κριτήρια που του καθόρισε η πρόνοια του περί Ιδιωτικών Σχολείων και Φροντιστηρίων Νόμου (Τροποποιητικός Νόμος 123/85), σύμφωνα με την οποία 'τυχόν αυξήσεις των διδάκτρων, τελών και άλλων δικαιωμάτων θα πρέπει να εγκρίνονται υπό του Υπουργού (Παιδείας) και να συνάδουν προς τα δεδομένα της οικονομίας, ειδικότερον δε προς την κίνηση των μισθών, ημερομισθίων και τον πληθωρισμό', αποφάσισε όπως εγκρίνει τυχόν αύξηση των διδάκτρων, τελών ή άλλων δικαιωμάτων των ιδιωτικών σχολείων και φροντιστηρίων για το σχολικό έτος 1989-90 μόνο 6%. 15 20

Γι' αυτό συμβουλευέσθε όπως σε περίπτωση που αποφασίσετε να αυξήσετε τα διδάκτρα του σχολείου ή φροντιστηρίου σας η αύξηση θα πρέπει να είναι μόνο 6% και όχι περισσότερη. 25 30

2. Παρακαλείσθε να υποβάλετε κατάλογο των διδάκτρων, τελών και άλλων δικαιωμάτων που θα αφορούν το σχολείο ή φροντιστήριο σας το επόμενο σχολικό έτος 1989-90. Στον ίδιο κατάλογο παρακαλείσθε όπως παραθέσετε σε άλλη στήλη, τα διδάκτρα κτλ. που αφορούσαν το σχολείο ή φροντιστήριο σας το σχολικό έτος 1988-89. 35

3. Υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με την πιο πάνω πρόνοια του περί Ιδιωτικών Σχολείων και Φροντιστηρίων Νόμου (Τροποποιητικός Νόμος 123/85) όποιος παραβαίνει ή παραλείπει να συμμορφωθεί με την προνοούμενη ρύθμιση του θέματος των διδάκτρων κτλ., είναι ένοχος ποινικού αδικήματος". 40

Οι αιτητές ούτε καθόρισαν ούτε υπόβαλαν στον Υπουργό για

έγκριση τα δίδακτρα, τέλη και άλλα δικαιώματα για το σχολικό έτος 1989-90.

Η παρούσα προσφυγή καταχωρίστηκε στις 2 Αυγούστου, 1989.

5

Οι νομικοί λόγοι, στους οποίους βασίζεται η αίτηση ακύρωσης είναι:-

1. Η νομοθετική πρόνοια του Άρθρου 13 είναι αντισυνταγματική, γιατί συγκρούεται με τα Άρθρα 20 και 26 του Συντάγματος.
2. Παράβαση του Άρθρου 22 του Νόμου, γιατί ο Υπουργός δε συμβουλευθήκε την Επιτροπή που ιδρύθηκε με το Άρθρο αυτό.
3. Ελλειπής έρευνα· και
4. Παράβαση των Κανόνων φυσικής δικαιοσύνης και του δικαιώματος ακρόασης των αιτητών.

15

Ο δικηγόρος των αιτητών υπόβαλε ότι η νομοθετική ρύθμιση του ύψους των διδάκτρων και των τελών των ιδιωτικών σχολείων με το Άρθρο 13 του Νόμου αποτελεί παραβίαση του δικαιώματος του "συμβάλλεσθαι", το οποίο διασφαλίζεται με το Άρθρο 26 του Συντάγματος. Περαιτέρω, είναι αντίθετο με το δικαίωμα εκπαίδευσης και το δικαίωμα ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών σχολείων - (Άρθρο 20 του Συντάγματος).

20

Το δικαίωμα εκπαίδευσης διασφαλίζεται από το Άρθρο 20.1 του Συντάγματος, το οποίο έχει:-

25

"1. Έκαστος έχει το δικαίωμα να εκπαιδευθή και έκαστον άτομον ή ίδρυμα έχει το δικαίωμα να παρέχη εκπαιδευσιν τηρουμένων των διατυπώσεων, όρων και περιορισμών των επιβαλλομένων υπό του οικείου κοινοτικού νόμου των αναγκαίων μόνον προς το συμφέρον της ασφαλείας της Δημοκρατίας ή της συνταγματικής τάξεως ή της δημοσίας ασφαλείας ή της δημοσίας τάξεως ή της δημοσίας υγείας ή των δημοσιών ηθών ή του βαθμού και της ποιότητας της παιδείας ή προς προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων, συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματος των γονέων, όπως διασφαλίζωσιν υπέρ των τέκνων αυτών εκπαιδευσιν συνάδουσαν προς τας θρησκευτικές αυτών πεποιθήσεις."

30

35

40

Το Πρόσθετον Πρωτόκολλον στην Ευρωπαϊκήν Σύμβασιν διά την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που κυρώθηκε με το Νόμο 39/62, στο Άρθρο 2, σε ελληνική μετάφραση, προβλέπει:-

"Ουδείς δύναται να στερηθή του δικαιώματος όπως εκπαιδευθή. Παν Κράτος εν τη ασκήσει των αναλαμβανομένων υπ' αυτού καθηκόντων επί του πεδίου της μορφώσεως και της εκπαίδευσως θα σέβεται το δικαίωμα των γονέων όπως εξασφαλίζωσι την μόρφωσιν και εκπαιδευσιν ταύτην συμφώνως προς τας ιδίας αυτών θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις." 5

Το δικαίωμα εκπαίδευσης αναγνωρίζεται και από το Άρθρο 13 του Διεθνούς Συμφώνου περί Οικονομικών, Κοινωνικών και Πολιτιστικών Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών που κυρώθηκε με το Νόμο 14/69. Το Άρθρο 13(3) προβλέπει:- 10

"3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωσιν όπως σέβωνται την ελευθερίαν των γονέων και, εφ' όσον ενδείκνυται, των νομίμων κηδεμόνων, όπως ούτοι επιλέγωσι διά τα τέκνα των σχολάς ετέρας πλην των καθιδρομένων υπό των δημοσίων αρχών, εφ' όσον αι σχολαί αύται συνάδουσι προς τας κατωτάτας εκπαιδευτικές προϋποθέσεις, τας εκάστοτε καθοριζομένας ή εγκεκριμένας υπό του Κράτους, και όπως διασφαλίζωσι την θρησκευτικήν και ηθικήν εκπαίδευσιν των τέκνων των συμφώνως προς τας ιδίας αυτών πεποιθήσεις." 15 20

Το Άρθρο 26.1 του Συντάγματος ερμηνεύθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο στην υπόθεση *Constantinos Chimonides v. Evanthia K. Manglis* (1967) 1 C.L.R. 125. Ο Τριανταφυλλίδης, Δ., όπως ήταν τότε, στη σελ. 162 είπε:- 25

"..., the right under Article 26(1) is not the freedom of contract in the wide sense of the term, but only the right to enter into a contract. Thus, there is no constitutional prohibition against regulating by legislation, in an emergency or otherwise, the obligations arising under contracts; furthermore, as the right to enter into a contract, guaranteed by Article 26(1), is expressly made 'subject to such .... restrictions as are laid down by the general principles of the law of contract', and as one of such general principles is that contracts which are contrary to law are invalid, it is open to Government to regulate, through legislation in force at the time, the manner in which the right to enter into a contract is to be exercised, provided that such legislation is not otherwise contrary to the Constitution - as, for example, by being contrary to Article 28(2) of the Constitution." 30 35 40

Το Άρθρο 26.1 στην παρούσα περίπτωση πρέπει να διαβαστεί μαζί με το Άρθρο 20.1. Με βάση το Άρθρο 20.1 η πολιτεία μπορεί να επιβάλλει περιορισμούς αναγκαίους για το συμφέρο, μεταξύ άλλων, του βαθμού και της ποιότητας της παιδείας ή για την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.

Το δικαίωμα ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών σχολείων δεν είναι απεριόριστο, αλλά υπόκειται σε ρύθμιση από την πολιτεία για το δημόσιο συμφέρον. Στην υπόθεση **Belgian Linguistic Case**, Publications of Court A, Vol. 6, σελ. 32, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είπε ότι το δικαίωμα εκπαίδευσης που διασφαλίζεται από την πρώτη πρόταση του Άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου από τη φύση του χρήζει ρύθμισης από την πολιτεία, ρύθμισης, η οποία μπορεί να ποικίλει ανάλογα με το χρόνο και τον τόπο σύμφωνα με τις ανάγκες και τους πόρους της κοινότητας και των ιδιωτών, χωρίς όμως η τέτοια ρύθμιση να παραβιάζει την ουσία του δικαιώματος της εκπαίδευσης ούτε να συγκρούεται με άλλα δικαιώματα που διαφυλάττονται από τη Συνθήκη.

Το Κράτος έχει δυνατότητα ρυθμιστικής επέμβασης με τον καθορισμό ανώτατου ορίου ποσού ή ποσοστού διδασκτρων που καταβάλλονται στα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια για την αποτροπή υπέρμετρης επιβάρυνσης εκείνων που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των εκπαιδευτηρίων αυτών. Στον καθορισμό του ύψους των διδασκτρων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να συνεκτιμούνται στοιχεία σχετιζόμενα όχι μόνο με την προστασία του κοινού, αλλά και με την ομαλή λειτουργία των εκπαιδευτηρίων αυτών - (βλ. Συμβούλιο Επικρατείας 1313/1987 και 1134-5/1978) - ώστε να εξασφαλίζονται σε αυτό οι αναγκαίες οικονομικές προϋποθέσεις για την προσφορά υπηρεσιών της ενδεδειγμένης επιστημονικής στάθμης.

Στην Υπόθεση 362/1989 το Συμβούλιο Επικρατείας είπε:-

"... και για να είναι συνταγματικώς θεμιτή η κρατική παρέμβαση στον καθορισμό των διδασκτρων, πρέπει το ύψος αυτών να μην είναι κατώτερο του κόστους παραγωγής και διαθέσεως των υπηρεσιών ενός ορθολογικά οργανωμένου εκπαιδευτηρίου, όπως το κόστος αυτό διαμορφώνεται κάθε φορά ενόψει συγκεκριμένων, κατά τόπο και χρόνο, οικονομικών και τεχνικών συνθηκών. Η τήρηση δε της νομίμου αυτής προϋποθέσεως, που ελέγχεται από τον ακυρωτικό δικαστή, πρέπει να βεβαιώνεται στη σχετική κανονιστική απόφαση ή να

προκύπτει από προπαρασκευαστικές αυτής πράξεις, επί τη βάσει πάντοτε των συναφών ποσοτικών δεδομένων, επιφυλασσομένης της δυνατότητας των ενδιαφερομένων να αμφισβητήσουν τη συνδρομή της προϋποθέσεως αυτής, προβάλλοντας ότι η σχετική κρίση της Διοικήσεως είναι πεπλανημένη (πρβλ. ΣΕ 2998/1988 Ολ.). Ειδικότερα, όταν η Διοίκηση, κατά την ευχέρεια που της παρέχει η εξουσιοδότηση, ακολουθεί τη μέθοδο καθορισμού των διδάκτρων μιας σχολικής περιόδου με προσαύξηση, κατά ωρισμένο ποσοστό, των ήδη διαμορφωθέντων την προηγούμενη περίοδο διδάκτρων, το μεν ποσό επί του οποίου επιβάλλεται η προσαύξηση λαμβάνεται ως δεδομένο, αλλά για το οριζόμενο ποσοστό αύξησεως πρέπει να παρέχονται τα απαραίτητα στοιχεία, από την εκτίμηση των οποίων να δικαιολογείται η κατά συγκεκριμένο ποσοστό αύξηση, ώστε το τελικό ποσό διδάκτρων ωρισμένης σχολικής περιόδου να μη υπολείπεται του κόστους παραγωγής των έναντι αυτών προσφερομένων υπηρεσιών, κατά τα εκτεθέντα."

Η ρυθμιστική επέμβαση του Κράτους, όπως πιο πάνω αναφέρεται, δεν προσκρούει στη συνταγματική προστασία της ελευθερίας του "συμβάλλεσθαι", γιατί η προστασία αυτή δεν αποκλείει τον κοινό νομοθέτη, ή με εξουσιοδότηση αυτού τη Διοίκηση, από τον να θεσπίζει περιορισμούς για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Ειδικότερα η ρύθμιση του ύψους και του ποσοστού των διδάκτρων, τελών κ.λ.π., και η εξασφάλιση της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών για την προστασία του κοινού είναι θεμιτοί περιορισμοί. Δεν μπορεί να καθορίζεται ποσό ή ποσοστό πιο κάτω από το κόστος παραγωγής. Η αρχή της αναλογικότητας ισχύει και εφαρμόζεται.

Με βάση τα πιο πάνω, το Άρθρο 26.1 του Συντάγματος διασφαλίζει το δικαίωμα του καθενός να συνάπτει σύμβαση - δεν περιορίζεται στους πολίτες της Δημοκρατίας - και το Άρθρο 20 επιτρέπει την επιβολή περιορισμών για την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων και το συμφέρο του βαθμού και της ποιότητας της παιδείας. Το Άρθρο 13 του Νόμου και ειδικότερα η επιφύλαξη του εδαφίου (1), εφαρμοζόμενη με τον τρόπο που πιο πάνω έχω αναφέρει, δεν είναι αντίθετη ή ασύμφωνη με καμιά συνταγματική πρόνοια.

Με το Άρθρο 22 του Νόμου ιδρύεται Συμβουλευτική Επιτροπή Ιδιωτικής Εκπαίδευσης. Το εδάφιο (4) προβλέπει:-

5 "(4) Τηρουμένων των διατάξεων του παρόντος Νόμου η Συμβουλευτική Επιτροπή συμβουλεύει τον Υπουργόν επί παντός θέματος ειδικώς προβλεπομένου υπό του παρόντος Νόμου, επί θεμάτων αφορώντων εις τους τύπους και τα προγράμματα των ιδιωτικών Σχολείων, επί της ποιότητος της εις ταύτα επιτελουμένης εργασίας και επί παντός θέματος αφορώντος εις ιδιωτικόν σχολείον το οποίον ήθελε παραπεμφθῆ εις αυτήν υπό του Υπουργού."

10 Η γνώμη του Συμβουλευτικού αυτού Οργάνου είναι υποχρεωτικό να ληφθῆ από τον Υπουργό για τα θέματα που αφορούν τους τύπους και τα προγράμματα των ιδιωτικών σχολείων και την ποιότητα της επιτελούμενης εργασίας.

15 Αναφορικά με όλα τα άλλα θέματα που αφορούν τα ιδιωτικά σχολεία ο Υπουργός έχει διακριτική εξουσία να παραπέμψει στην Επιτροπή αυτά, αλλά δεν έχει υποχρέωση να τα παραπέμψει για γνωμοδότηση ή συμβουλή. (Βλ. *Republic v. Ioannides* (1983) 3 C.L.R. 859, σελ. 865.)

20 Για τα θέματα που κατονομάζονται στο εδάφιο (4) η γνωμοδότηση της Επιτροπής είναι υποχρεωτική, ενώ για όλα τα άλλα θέματα εναπόκειται στον Υπουργό να τα παραπέμψει ή να ενεργεί με οποιοδήποτε άλλο τρόπο εκτός της Επιτροπής.

25 Ο δικηγόρος των αιτητών υπόβαλε ότι η εγκύκλιος της 27ης Μαΐου, 1989, επηρεάζει δυσμενώς τα οικονομικά συμφέροντα των αιτητών και ως εκ τούτου είχαν δικαίωμα ακρόασης πριν την έκδοσή της. Το δικαίωμα τούτο είναι ένας από τους Κανόνες της φυσικής δικαιοσύνης, ο οποίος παραβιάστηκε.

30 Το Άρθρο 13(1) του Νόμου προβλέπει ότι ο ιδιοκτήτης ιδιωτικού σχολείου καθορίζει το ποσό των διδάκτρων και το στέλλει κάθε χρόνο στον Υπουργό, τρεις μήνες πριν την έναρξη του σχολικού χρόνου, δηλαδή το αργότερο 31 Μαΐου, για έγκριση.

40 Στην εγκύκλιο ο Υπουργός ζήτησε από όλους τους ιδιοκτήτες να υποβάλουν τον κατάλογο των διδάκτρων - τελών και άλλων δικαιωμάτων για το σχολικό έτος 1989-90, στον οποίο να παραθέσουν και κατάλογο, σε άλλη στήλη, των διδάκτρων για το ίδιο σχολείο ή φροντιστήριο για το σχολικό έτος 1988-1989.

Οι αιτητές, παρόλο ότι είχαν δικαίωμα και υποχρέωση από το Νόμο και συμβουλευτήκαν από τον Υπουργό κατάλληλα, πα-

ράλειψαν να υποβάλουν τα αναγκαία στοιχεία στον Υπουργό. Η υπαίτιος παράλειψη των αιτητών δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί από αυτούς ως παραβίαση από τον Υπουργό του δικαιώματος που οι ίδιοι δεν άσκησαν. Ο λόγος αυτός είναι πραγματικά και νομικά αστήρικτος. Ο Υπουργός έκαμε την έρευνα, όχι για να αποφασίσει τη συγκεκριμένη περίπτωση των αιτητών. 5

Η προσβαλλόμενη εγκύκλιος δεν αποτελεί έγκριση καθορισμού των διδάκτρων και τελών του σχολείου των αιτητών για το 1989 - 1990. Θα μπορούσε να λεχθεί ότι δεν περιέχει ατομική διοικητική πράξη, η οποία υπάγεται στον αναθεωρητικό έλεγχο του Δικαστηρίου, με βάση το Άρθρο 146 του Συντάγματος. 10

Για όλους τους πιο πάνω λόγους η προσφυγή αποτυγχάνει και απορρίπτεται. 15

Καμιά διαταγή για έξοδα.

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα. 20